

УДК 378:355/359

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/28.208670>**Сергій КОСТИВ,***orchid.org/0000-0002-9595-7803**ад'юнкт кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту
Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського
(Київ, Україна) 12skostiv@gmail.com***Василь ЯГУПОВ,***orchid.org/0000-0002-8956-3170**доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту
Навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій
Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського
(Київ, Україна) yagupow1957@gmail.com*

ПЕДАГОГІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПСИХОФІЗИЧНОЇ ВИТРИВАЛОСТІ МАЙБУТНІХ ПРОФЕСІОНАЛІВ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ЕТАПІ ОПЕРАТИВНО-ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті обґрунтовано теоретичні основи педагогічного моделювання розвитку психофізичної витривалості майбутніх професіоналів військового управління (далі – ПВУ) на етапі оперативно-тактичної підготовки та розроблена відповідна модель. На підставі аналізу наукових праць з питань педагогічного моделювання з'ясовано зміст понять «модель» і «педагогічне моделювання».

Запропонована авторська модель складається з п'яти блоків: цільово-методологічного, змістовного, суб'єктно-професійного, організаційно-процесуального та діагностувального. Для встановлення взаємозв'язків між ними та визначення послідовності розвитку психофізичної витривалості застосовано сучасні методологічні підходи – системний, компетентнісний, контекстний, андрагогічний і суб'єктно-діяльнісний.

Цільово-методологічний блок відображає мету, завдання та забезпечує організацію цілеспрямованості реалізації педагогічної моделі на основі провідних ідей сучасних методологічних підходів і принципів.

Змістовний – спрямований на розвиток структурних компонентів психофізичної витривалості майбутніх ПВУ: ціннісно-мотиваційного, когнітивного, емоційно-вольового, професійно-діялісного і суб'єктного.

Суб'єктний – стрижневий блок моделі, який забезпечує практично її реалізацію за умови сформованості педагогічної суб'єктності викладачів і навчальної суб'єктності слухачів.

Організаційно-процесуальний – представлений як один із вирішальних складників моделі і складається з організаційних форм розвитку психофізичної витривалості слухачів: класна та позакласна, індивідуальна та групова, під керівництвом викладача та самостійна; методів – традиційні й активні; засобів навчання; методики розвитку психофізичної витривалості у майбутніх ПВУ та видів навчальних занять.

Діагностичний – складається з критеріїв оцінювання: ціннісно-мотиваційного, когнітивного, емоційно-вольового, професійно-діялісного, суб'єктного. Основна функція цього блоку полягає у визначенні рівнів розвинутої психофізичної витривалості майбутніх ПВУ.

Ключові слова: психофізична витривалість, модель, методи, засоби, форми, компоненти, види навчальних занять.

Serhii KOSTIV,*orchid.org/0000-0002-9595-7803**Postgraduate at the Department of Physical Education, Special Physical Training and Sports
of the National Defense University of Ukraine named after Ivan Chernyakhosky
(Kyiv, Ukraine) 12skostiv@gmail.com***Vasyl YAGUPOV,***orchid.org/0000-0002-8956-3170**Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Physical Education, Special Physical Training and Sports
of the Educational and Scientific Institute of Physical Culture and Sports and Health Technologies
of the National Defense University of Ukraine named after Ivan Chernyakhosky
(Kyiv, Ukraine) yagupow1957@gmail.com*

FUTURE MILITARY MANAGEMENT PROFESSIONALS PSYCHOPHYSICAL ENDURANCE DEVELOPMENT PEDAGOGICAL MODELLING AT THE STAGE OF OPERATIONAL AND TACTICAL TRAINING

The article deals with future military management professionals' psychophysical endurance development pedagogical modeling at the stage of operational and tactical training. On the basis of the scientific works analysis the terms "model" and "pedagogical modeling" are explained.

The future military management professionals' psychophysical endurance development model consists of the following blocks: target-methodological, content, subjective-professional, organizational-procedural and diagnostic.

Modern methodological approaches have been applied to establish relationships between blocks and to determine the sequence of psychophysical endurance development. These approaches are divided into systemic, competent, contextual, andragogical and subject-activity.

The target-methodological block represents the purpose, objectives and implements the pedagogical model on the basis of modern methodological approaches and principles.

The content block aims to develop the structural components of future military management professionals psychophysical endurance (value-motivational, cognitive, emotional-volitional, professional-activity and subjective).

Subjective-professional is the main block of the pedagogical model. It is realized if the teachers' pedagogical subjectivity and the students' educational subjectivity are formed.

Organizational-procedural is the decisive model's block. It consists of organizational forms of future military management professionals' psychophysical endurance development (classroom and extracurricular, individual and group, teacher-led and independent), types of training, methods and means of training.

Diagnostic block consists of assessment criteria (value-motivational, cognitive, emotional-volitional, professional-activity, subjective). The main block's function is to determine the levels of future military management professionals' psychophysical endurance development.

Key words: psychophysical endurance, model, methods, means, forms, components, types of training.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Збройні сили України потребують укомплектування висококваліфікованим персоналом. Велике значення у вирішенні цієї проблеми має метод педагогічного моделювання, результатом якого є створення образу військового професіоналу та моделі щодо його підготовки. Відповідно, актуальним буде створення моделі розвитку військово-професійних якостей військовослужбовців, у тому числі і розвитку психофізичної витривалості майбутніх ПВУ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз наукових джерел показав, що педагогічне моделювання цікавить багатьох військових науковців: П. А. Корчемний, М. І. Нещадим, М. І. Науменко, Р. М. Серветник, В. В. Ягупов та інші – моделювання військової освіти, Л. А. Заїка, В. Ю. Кива, А. М. Машталер, С. І. Нехаєнко, О. О. Рибчук, О. В. Торічний, В. В. Ягупов та інші – моделювання розвитку професійної та інших видів компетентності, Н. Б. Вербин, Н. А. Орленко, Р. В. Торчевський, В. М. Шемчук та інші – моделювання розвитку професійних якостей магістрів військового управління. Водночас встановлено, що педагогічне моделювання розвитку психофізичної витривалості майбутніх ПВУ науковцями не здійснювалося.

Метою статті є обґрунтування теоретичних основ педагогічного моделювання та розроблення моделі розвитку психофізичної витривалості майбутніх ПВУ на етапі оперативно-тактичної підготовки.

Виклад основних результатів дослідження.

Підставою для моделювання процесу підготовки майбутніх ПВУ є державне замовлення на їх підготовку для Збройних сил України. Для їх підготовки необхідно з'ясувати трактування понять «модель» і «педагогічне моделювання» провідними науковцями? Так, на думку С. У. Гончаренка,

«жодна модель, навіть дуже складна, не може дати повного уявлення про об'єкт вивчення і точно передбачити його розвиток або описати його траєкторію руху в якомусь власному просторі. Тому й доводиться науковцям під час конструювання моделей балансувати на межі їх повноти і валідності» (Гончаренко, 2008: 120).

Ягупов В. В. стверджує, що педагогічне моделювання дає можливість створити модель фахівця на основі його компетенцій, обґрунтувати модель професійної компетентності, а також створити модель її формування в процесі здобування професійної освіти (Ягупов, 2013: 146).

Результатом педагогічного моделювання є відповідна модель, а в нашому разі *модель розвитку психофізичної витривалості майбутніх ПВУ на етапі оперативно-тактичної підготовки*, яка спроектована з урахуванням поглядів науковців і з'ясування специфіки підготовки майбутніх ПВУ на оперативно-тактичному рівні в системі військової освіти. Запропонована авторська модель (рис. 1) складається з п'яти блоків – *цільово-методологічного, змістовного, суб'єктно-професійного, організаційно-процесуального та діагностичного*.

Цільово-методологічний блок включає мету, завдання та пріоритети розвитку психофізичної витривалості майбутніх ПВУ на основі провідних ідей сучасних методологічних підходів та принципів.

Основою для визначення мети є посадове призначення слухачів оперативно-тактичного рівня підготовки згідно з вимогами сучасного військового мистецтва в інформаційному суспільстві з урахуванням вимог сучасних методологічних підходів до розвитку їх психофізичної витривалості – системного, компетентнісного, контекстного, андрагогічного та суб'єктно-діяльнісного.

Системний підхід. Невіддільною властивістю наукових моделей є системність, яка підкреслює

значення комплексності та чіткої організації в дослідженні. Загалом систематизація – це процес зведення розрізнених знань про предмети (явища) об’єктивної дійсності в єдину наукову систему,

установлення їхньої єдності, взаємозв’язків, узгодженості. Зазвичай система характеризується такими проявами: елементним складом; структурою як формою зв’язку елементів; функціями

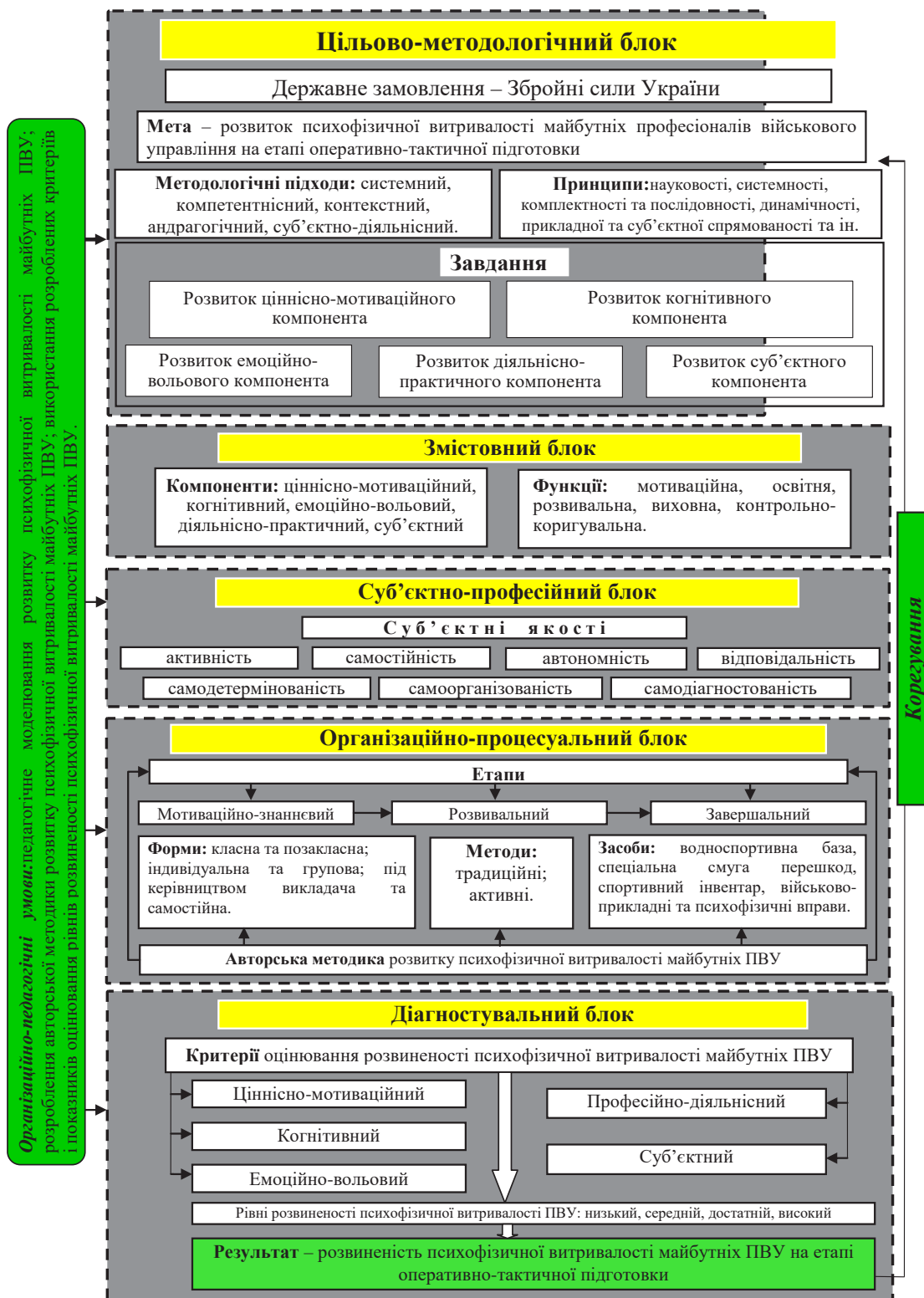

Рис. 1. Суб'єктно-діяльнісна модель розвитку психофізичної витривалості майбутніх ПВУ на етапі оперативно-тактичної підготовки

елементів і цілого; єдністю внутрішнього зовнішнього середовища системи; законами розвитку (функціонування) системи та її складників (Сурмін, 2006: 143).

Системний підхід пов'язаний, на думку Н. Б. Вербина, із визначенням освітнього процесу як динамічної системи, ієрархічних рівнів й індивідуальної характеристики її структурно-функціональних елементів, їх взаємозв'язків, а також тенденцій, закономірностей, принципів і механізмів функціонування для ефективного розвитку професійної витривалості майбутніх магістрів військового управління. Органічну єдність цієї системи складають взаємопов'язані підсистеми викладання й учіння, виховання і самовиховання, що забезпечують ефективність їх переходу від розвитку до саморозвитку об'єкта навчальної діяльності, до повної навчальної суб'єктності (Вербин, 2019: 91).

Під час моделювання системний підхід орієнтує дослідження на розкриття цілісності об'єкта та механізмів, передбачає визначення структурно-функціональних блоків (цільово-методологічного, змістовного, суб'єктно-професійного, організаційно-процесуального, діагностичного) та їх закономірних зв'язків і взаємодій, основних складників (мету, зміст, методи, форми, засоби, критерії оцінювання, рівні розвиненості психофізичної витривалості та її результат).

Компетентнісний підхід полягає в чіткій спрямованості розвитку психофізичної витривалості майбутніх ПВУ, який сконцентрований на вихідних результатах розв'язання педагогічної проблеми – розвиток здатностей виконувати практичні завдання за допомогою отриманих і засвоєних теоретичних і практичних знань. Компетентність – інтегральна якість особистості, яка проявляється, на думку науковців, у її загальній здатності та готовності до діяльності, що ґрунтується на знаннях і досвіді, які набуті в процесі навчання і соціалізації та орієнтовані на самостійну й успішну участь у діяльності (Свистун, 2019: 157).

Науковці визначають компетентність як інтегроване професійно важливе утворення фахівця, що включає підготовленість (теоретична, практична, особистісна, психологічна тощо), готовність (психологічна, особистісна та професійна) і здатність до здійснення певної професійної діяльності (Ягупов, 2012: 126). У нашому моделюванні *компетентнісний підхід* спрямований на розвиток і вдосконалення необхідних знань із конкретних аспектів психології, фізіології, спеціальної фізичної підготовки щодо розвитку психофізичної

витривалості та підготовленості майбутніх ПВУ до виконання військово-професійних завдань у типових і невизначених ситуаціях службової діяльності.

Важливим для нашого дослідження є *контекстний підхід*, який полягає у послідовному в контекстному моделюванні змісту майбутньої професійної діяльності у навчальній діяльності слухачів та її спрямування на опанування системи знань щодо їхньої майбутньої військово-професійної діяльності як менеджерів оперативно-тактичної ланки управління. Так, Е. Джонсон зазначає, що контекстне викладання й учіння залучає учасників освітнього процесу в значущу для них діяльність, яка сприяє зв'язку академічного знання з контекстом ситуації реального життя (Johnson, 2002: 3), а ми додаємо – майбутньої професійної діяльності.

За умови контекстного підходу до системи розвитку психофізичної витривалості майбутніх ПВУ можна творчо використовувати будь-які форми організації навчання, методи навчання і види навчальних занять, обґрунтовані в рамках інших методологічних підходів. У цьому відношенні методологія контекстного навчання не несе в собі заперечення інших підходів, навпаки, вона їх розвиває та адаптує до конкретного освітнього середовища, у тому числі і військово-професійного. Важливо лише дотримуватися, на думку науковців, адекватності форм організації навчальної діяльності студентів цілям і змісту їх освіти (Вербицький, 2012: 39).

Отже, *контекстний підхід* передбачає логічне розміщення структурних елементів педагогічної проблеми, а в нашому дослідженні – розвиток психофізичної витривалості у майбутніх ПВУ, що утворюють зміст і методи навчання, які спрямовані на реалізацію набутих теоретичних знань і розвиток їх здатностей, що дозволятиме їм компетентно вирішувати проблемні ситуації та виконувати складні завдання у процесі розвитку їх психофізичної витривалості.

Андрагогічний підхід сприяє врахуванню того факту, що слухачі є дорослими учнями, з великим військово-професійним, у тому числі і педагогічним досвідом. У зв'язку з цим необхідно творчо актуалізувати їх педагогічний потенціал і творчо реалізовувати у контекстні навчальній діяльності слухачів на етапі оперативно-тактичної підготовки.

Суб'єктно-діяльнісний підхід спонукає суб'єктів навчання – педагогів і слухачів – до самостійності, автономності та відповідальності за результати своєї діяльності, оскільки у педаго-

гічній науці цей підхід полягає у подвійній спрямованості: з позиції педагога і з позиції слухача як суб'єктів діяльності. Їх суб'єктність проявляється в усвідомленні та сприйнятті цілей, змісту, методів, засобів і результатів своєї діяльності, у здатності бути творчим суб'єктом педагогічної та навчальної діяльності (Ягупов, 2008а).

В усіх сучасних дидактичних концепціях, зокрема суб'єктно-діяльнісній, центром навчання стає суб'єкт, який вчиться, його мотиви, інтереси, цінності, здатності, бажання, наміри і стилі навчальної діяльності. Відповідно, для забезпечення ефективності розвитку психофізичної витривалості майбутніх ПВУ необхідно, щоб особливості побудови й організації їх навчальної діяльності відповідали їх ціннісно-мотиваційній сфері та насичували, на думку науковців, її мотивами майбутньої управлінської діяльності. З розвитком мотивації у них підвищуються творча активність та інтелектуальні можливості, підсилюється пізнавальна активність (Торчевський, 2012: 88).

Отже, у разі *суб'єктно-діялісного підходу* до навчальної діяльності майбутніх ПВУ необхідно враховувати, на думку науковців, їх індивідуально-психічні особливості, мотиви, цілі, інтереси щодо майбутньої військово-професійної діяльності, а також ставлення, цінності та мотивацію науково-педагогічного працівника до його педагогічної діяльності у системі військової освіти (Ягупов, 2008b). Цей підхід сприяє самоактуалізації майбутніх ПВУ, яка проявляється у їх прагненні розвинути свої професійно важливі якості та активізувати пізнавальну діяльність щодо їх психофізичної підготовленості.

Під час моделювання розвитку психофізичної витривалості майбутніх ПВУ застосовували такі *принципи*: науковості (використовували сучасні досягнення у різних галузях науки: педагогіки, психології, фізичного виховання та інші); системності, комплексності та послідовності (вимагає логічного розміщення елементів розв'язання педагогічної проблеми, за якого спостерігається послідовне засвоєння навчального матеріалу); динамічності (покропово впливати на набуття знань зі спеціальної фізичної підготовки та збільшувати об'єм навантажень під час виконання психофізичних вправ); прикладної та суб'єктної спрямованості (полягає в усвідомленні цілей навчальної діяльності та своєчасної адекватної реакції щодо розвитку психофізичної витривалості), контекстності та безпосереднього зв'язку з військовою практикою (передбачає відпрацювання конкретних військово-прикладних вправ).

Мета моделі – системний, послідовний і контекстний розвиток психофізичної витривалості майбутніх ПВУ на етапі оперативно-тактичної підготовки. Для її досягнення визначено такі *завдання*: їх мотивування щодо розвитку своєї психофізичної витривалості; зосередження їх уваги на основних когнітивних аспектах та на вдосконаленні ними системи знань щодо розвитку своєї психофізичної витривалості; підвищення рівня їх стресостійкості та покращення емоційно-вольової саморегуляції у процесі розвитку їх психофізичної витривалості; розвинення їх психічних і фізичних військово-професійних якостей у процесі виконання вправ на витривалість; набуття ними здатності до об'єктивного самооцінювання та саморефлексії щодо розвитку психофізичної витривалості в типових і нетипових ситуаціях у системі післядипломної освіти.

Змістовний блок. Зміст професійної підготовки майбутніх ПВУ визначається стандартами вищої освіти, що забезпечує розвиток ними військово-професійної і фахової компетентності. Під час його моделювання для нас було важливо дотримання таких вимог: забезпечення прикладної їх військово-професійної підготовки; урахування реальних можливостей системи післядипломної освіти у Збройних силах України; забезпечення практичної спрямованості розвитку їх психофізичної витривалості; забезпечення єдності навчання, виховання, розвитку і психологічної підготовки майбутніх ПВУ.

Зміст розвитку психофізичної витривалості майбутніх ПВУ ґрунтується на основі визначених принципів навчання та спрямований на розвиток її структурних компонентів: ціннісно-мотиваційного (відображає ціннісне їх ставлення до свого обраного фаху, а вже потім – потреби, мотиви та мотивацію, інтерес до його військово-професійної діяльності); когнітивного (спрямований на розвиток спеціалізованих системних знань під час вивчення конкретних аспектів військово-професійної діяльності, а саме: психологічної та фізичної підготовки); емоційно-вольового (виконання спеціальних завдань на фоні втоми, вміння самостійно регулювати власні психічні процеси, які покращують емоційно-вольову саморегуляцію); професійно-діялісного (виконання вправ на витривалість із відпрацюванням завдань, які пов'язані зі сприйняттям, практичним мисленням, вмінням запам'ятовувати, уважністю, праксеологією оперативності практичного мислення); суб'єктного (усвідомлення необхідності вдосконалювати психофізичну витривалість,

здатність до об'єктивного самооцінювання та саморефлексії щодо розвитку психофізичної витривалості).

Було враховано також зміст діяльності викладачів, який полягає у створенні та реалізації сприятливих організаційно-педагогічних умов у процесі розв'язання педагогічної проблеми – розвитку психофізичної витривалості майбутніх ПВУ. Зокрема, таких: педагогічне моделювання розвитку їхньої психофізичної витривалості; розроблення авторської методики її розвитку; використання розроблених критеріїв і показників оцінювання рівнів її розвиненості.

Отже, під час моделювання змісту розвитку психофізичної витривалості необхідно звертати увагу на такі аспекти: фаховий складник стандарту вищої освіти, сучасні погляди науковців у психологічній і педагогічній науках до підготовки фахівців екстремальних видів діяльності, професійний досвід і компетентність викладачів щодо її розвитку, військово-професійні, фахові та особистісні їх потреби та ставлення до військово-професійної діяльності.

Суб'єктно-професійний блок спрямований на забезпечення суб'єктності викладачів і слухачів для цілеспрямованого свідомого розвитку психофізичної витривалості останніх. Зміст цього блоку представлений сукупністю суб'єктних якостей викладачів і слухачів – активність, самостійність, автономність, відповідальність, самодетермінованість, самоорганізованість, самодіагностованість.

Під час моделювання суб'єктного блоку для нас є важливим думка В. В. Ягупова, який розкриває професійну суб'єктність офіцерів як інтегровану професійно важливу якість, яка ґрунтується на позитивному самоставленні, рефлексії, саморефлексії та визнанні у себе діяльних, активно-перетворювальних цілеспрямованих можливостей для самоактуалізації в військово-професійній сфері і визначає здатності до самодетермінації, самоорганізації та саморегулювання професійної активності згідно з зовнішніми та внутрішніми критеріями ефективності й доцільності в ситуаціях, які передбачають, з одного боку, певну свободу вибору дій, а з іншого – безпосередню власну відповідальність за результати своєї діяльності як суб'єкта військового управління (Ягупов, 2008с).

Важливим у процесі розвитку психофізичної витривалості майбутніх ПВУ є стимулювання їх професійної суб'єктності, що полягає у становленні їх суб'єктом процесу розвитку цієї витривалості. Відповідно, професійна суб'єктність залежить від сформованих суб'єктних якостей та забезпечує: цілеспрямовані дії для досягнення визначеної мети – *активність*, постійне праг-

нення самостійно набувати знання щодо розвитку психофізичної витривалості – *самостійність*, свідомий самостійний вибір засобів навчальної діяльності – *автономність*, дотримання виконання поставлених завдань науково-педагогічними працівниками щодо розвитку зазначеної якості – *відповідальність*, здатність самостійно ініціювати зміни вибору напряму навчального процесу для досягнення високого рівня розвиненості психофізичної витривалості – *самодетермінованість*, вміння розподіляти зусилля та планувати час для досягнення якісного результату щодо розвитку психофізичної витривалості – *самоорганізованість*, вміння самооцінювати та самоаналізувати отримані результати з метою подальшого корегування – *самодіагностованість*.

Отже, суб'єктно-професійний блок визначає професійну суб'єктність майбутніх ПВУ, що проявляється в їх становленні суб'єктом навчальної діяльності на основі позитивного ставлення щодо розвитку психофізичної витривалості.

Організаційно-процесуальний блок є однією із головних складників моделі розвитку психофізичної витривалості майбутніх ПВУ. Під час його розроблення враховано необхідність забезпечення зворотного зв'язку між суб'єктами навчального процесу – між викладачем і слухачем. Цьому сприяє відповідна методика розвитку їх психофізичної витривалості.

Селевко Г. К. слушно вважав, що методика навчання має відповідати таким методологічним вимогам: «концептуальності (має спиратися на певну наукову концепцію, що включає філософський, дидактичний і соціально-педагогічний аспекти досягнення цілей); системності (мають простежуватися всі ознаки системи: логіка процесу, взаємозв'язки її частин, цілісність); керованості (передбачає можливість діагностичного цілепокладання, проектування процесу навчання, поетапної діагностики, варіювання засобами і методами з метою коригування результату); ефективності (бути ефективною за результатами та оптимальною за витратами, гарантувати досягнення певного стандарту); відтворюваності (наявність можливості застосування, відтворення іншими)» (Селевко, 1998: 86).

В обґрунтованій методиці розвитку психофізичної витривалості у майбутніх ПВУ ці вимоги безпосередньо враховано та впроваджено, що реалізується протягом трьох етапів: мотиваційно-знанневого (полягає у розумінні ними сутності психофізичної витривалості, необхідності її розвитку та діагностуванні вхідного рівня її розвиненості); розвивального (спрямований на розвиток

їх психофізичної витривалості засобами спеціальної фізичної підготовки); результативного (обговорення зі слухачами експериментальної групи виконання всіх психофізичних вправ і перевірку у них розвиненості психофізичної витривалості).

Основні види навчальних занять в системі військової освіти (НМОУ, 2015) творчо адаптували до розвитку психофізичної витривалості майбутніх ПВУ з урахуванням специфіки на цьому етапі підготовки.

Під час моделювання організаційно-процесуального блоку її розвитку визначили такі організаційні форми навчання слухачів експериментальної групи:

– *аудиторна* (семінарські заняття, індивідуальні навчальні заняття, самостійні заняття під керівництвом військового педагога) та *позааудиторна* (ранкова фізична зарядка, спортивно-масова робота, спеціальні заняття, практичні заняття на місцевості та водноспортивній базі);

– *індивідуальна* (проводяться з окремими слухачами з метою підвищення рівня підготовленості з урахуванням їх індивідуально-психічних особливостей) і *групова* (групові заняття та групові вправи);

– *під керівництвом викладача* (використовуються методи навчання, які спрямовують слухачів на їх власні зусилля щодо набуття знань і вирішення педагогічних завдань) та *самостійна* (опанування навчального матеріалу та розвиток фізичних якостей у години самостійних занять і позаслужбовий час).

Вибір форм навчання впливає на вибір методів навчання і конкретних видів навчальних занять для розвитку психофізичної витривалості майбутніх ПВУ. Основні методи розвитку їх психофізичної витривалості такі: *традиційні* (усне викладення навчального матеріалу, показ, пояснення, обговорення, самостійно-пізнавальний) та *активні* (аналіз конкретної військової ситуації, моделювання стресових ситуацій, виконання неочікуваних завдань, дезорієнтація під час виконання психофізичних вправ та інші).

Традиційні види навчальних занять спрямовані на зацікавлення майбутніх ПВУ опанувати знання щодо розвитку психофізичної витривалості, демонстрації та поясненні техніки виконання психофізичних вправ, обговорення проблемних ситуацій та результатів виконання цих вправ, активізацію слухачів експериментальної групи самостійно набувати знання та розвивати витривалість.

Активні види навчальних занять – на виконання різних варіантів психофізичних вправ під час перебування майбутніх ПВУ у стресовій ситуації з метою розвитку їх психічних і фізичних якостей.

У нашому дослідженні методи навчання виконують такі основні функції: мотиваційну; освітню; розвивальну; виховну; контрольно-коригувальну.

Особливе значення під час розвитку психофізичної витривалості майбутніх ПВУ має правильний підбір його засобів. Під засобами навчання розуміємо матеріальні об'єкти і предмети духовної культури, які призначені для організації і здійснення освітнього процесу й виконують розвивальні функції, а також різноманітну діяльність – праця, гра, навчальна діяльність, учіння, спілкування. До основних засобів дослідження відносимо такі: спортивний інвентар, водноспортивна база, спеціальна смуга перешкод, військово-прикладні та психофізичні вправи.

Діагностувальний блок складається з таких критеріїв і показників: ціннісно-мотиваційного (цінності військово-професійної діяльності та мотивація до розвитку психофізичної витривалості); когнітивного (знання щодо розвитку психофізичної витривалості; знання з особливостей функціонування нервової системи та протікання психічних станів у стандартних та екстремальних ситуаціях діяльності); емоційно-вольового (емоційний стан, стресостійкість і соціальна адаптованість); професійно-діяльнісного (фізична витривалість військово-прикладного характеру, стан нервової системи, психічна лабільність); суб'єктного (самооцінка і загальна інтернальність щодо розвитку психофізичної витривалості) (Ягупов, Костів, 2019: 11). Основна функція цього блоку полягає у визначенні рівнів (низький, середній, достатній і високий) розвиненості психофізичної витривалості майбутніх ПВУ. На підставі отриманих результатів здійснюється корегування завдань, змісту, організаційних форм, методів і засобів її розвитку.

Висновки. Результатом моделювання психофізичної витривалості майбутніх ПВУ є модель її розвитку, яка складається з таких взаємопов'язаних блоків – цільово-методологічного, змістовного, суб'єктно-професійного, організаційно-процесуального, діагностувального, та, відповідно, відображає мету, завдання, методологічні підходи, принципи, компоненти психофізичної витривалості, організаційні форми навчання, методи, засоби, критерії та показники оцінювання рівнів психофізичної витривалості майбутніх ПВУ.

Перспективні напрями подальших наукових пошуків: статистичне опрацювання та узагальнення результатів експериментального дослідження розвиненості психофізичної витривалості майбутніх ПВУ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко О. В. Суб'єктно-діяльнісний підхід у формуванні лідерської компетентності військових фахівців. *Вісник Національного університету оборони України*. 2013. Вип. 1(32). С. 18–25.
2. Вербин Н. Б. Розвиток професійної витривалості майбутніх магістрів військового управління у процесі оперативно-тактичної підготовки : дис. на ... канд. пед. наук : 13.00.04. НУОУ імені Івана Черняхівського. Київ, 2019. 299 с.
3. Вербицкий А. А. Контекстное обучение в системе дополнительного образования. *Нижегородское образование*. 2012. № 1. С. 36–42.
4. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: *Методологічні поради молодим науковцям*. Київ – Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. 256 с.
5. Зязюн І. А. Гуманізм освіти ХХІ століття: філософський і психологічний аспект. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2002. № 2. С. 24–35.
6. Положення про особливості організації освітнього процесу у ВВНЗ Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах ВНЗ України. Наказ Міністерства оборони України від 20.07.2015 № 346. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1126-15>
7. Свистун В. І. Полікультурна компетентність військовослужбовця як суб'єкта діяльності з підтримання міжнародного миру і безпеки. *Проблеми освіти*. 2019. Вип. 92. С. 154–158.
8. Селевко Г. К. *Современные образовательные технологии : учеб. пособ.* Москва : «Народное образование», 1998. 256 с.
9. Сурмін Ю. П. *Майстерня вченого : підручник для науковців*. Київ : НМЦ «Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006. 302 с.
10. Торчевський Р. В. Педагогічні умови розвитку управлінської культури майбутніх магістрів військового управління в системі післядипломної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2012. 301 с.
11. Ягупов В. В., Костів С. Ф. Діагностування розвиненості психофізичної витривалості офіцерів військового управління на етапі оперативно-тактичної підготовки. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. Угорщина, Вип. 207. №. VII(84). 2019. С. 11–17.
12. Ягупов В. В. Моделирование профессиональной компетентности выпускников профессиональных учебных заведений. *Нові технології навчання* : зб. наук. пр. 2013. Вип. 76. С. 144–152.
13. Ягупов В. В. Компетентнісний підхід у професійній підготовці фахівців у системі професійно-технічної освіти. *Педагогічна і психологічна науки в Україні* : зб. наук. пр. : в 5 т. Київ : Педагогічна думка, 2012. Т. 4 : Професійна освіта і освіта дорослих. С. 124–134.
14. Ягупов В. В. Не імітаційні активні методи навчання. *Вісник Дніпропетровського університету. Педагогіка і психологія*. Дніпропетровськ, 2000. Вип. 5. С. 78–85.
15. Ягупов В. В. Суб'єктно-діяльнісний підхід як ефективна методологічна основа формування готовності військового керівника до управлінської діяльності. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти* : зб. наук. пр. Харків, 2008. Вип. 17(21). С. 101–111.
16. Johnson E. V. *Contextual Teaching and Learning*. Corwin Press, INC. A Sage Publications Company. Thousand Oaks, California. 2002, p. 196.

REFERENCES

1. Boyko O. V. Sub'yektno-diyal'nisnyy pidkhid u formuvanni lider'skoyi kompetentnosti viys'kovykh fakhivtsiv [In Subject-Activity Approach in Forming Leadership Competence of Military Specialists]. *Bulletin of the National Defense University of Ukraine*, 2013. Vol. 1(32). pp. 18–25 [in Ukrainian].
2. Verbyn N. B. Rozvytok profesynoyi vytryvalosti maybutnikh mahistriv viys'kovoho upravlinnya u protsesi operatyvno-taktychnoyi pidhotovky : dys. na ...kand. ped. nauk : 13.00.04 [Development of professional endurance of future military management masters in the process of operational-tactical training : Dissertation of the candidate of pedagogical sciences : 13.00.04]. Kyiv : NDUU, 2019. 299 p. [in Ukrainian].
3. Verbitskiy A. A. Kontekstnoye obucheneye v sisteme dopolnitel'nogo obrazovaniya [Contextual education in the system of additional education]. *Nizhnyi Novgorod education*, 2012. No 1. pp. 36–42 [in Russian].
4. Honcharenko S. U. Pedagogichni doslidzhennya: Metodolohichni porady molodym naukovtsyam. [Pedagogical research: Methodological advice to young scientists]. Kyiv–Vinnitsa, 2008. 256 p. [in Ukrainian].
5. Zyazyun I. A. Humanizm osvity KHKH stolittya: filosof's'kyi i psykholohichnyy aspekt [Humanism education of the 21st century: philosophical and psychological aspect]. *The theory and practice of social systems management*. 2002. No. 2. pp. 24–35 [in Ukrainian].
6. Polozhennya pro osoblyvosti orhanizatsiyi osvnt'oho protsesu u VVNZ Ministerstva obrony Ukrayiny ta viys'kovykh navchal'nykh pidrozdilakh VNZ Ukrayiny [Regulations on the peculiarities of the organization of the educational process in the higher educational establishments of the Ministry of Defense of Ukraine and military educational units of the higher educational establishments of Ukraine]. Order of the Ministry of Defense of Ukraine dated July 20. 2015. No. 346. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1126-15> [in Ukrainian].
7. Svystun V. I. Polikul'turna kompetentnist' viys'kovosluzhbovtstva yak sub'yekta diyal'nosti z pidtrymannya mizhnarodnoho myru i bezpeky [The multicultural competence of a serviceman as a subject of activity for maintaining international peace and security]. *Problems of education*. 2019. No. 92. pp. 154–158 [in Ukrainian].
8. Selevko G. K. *Sovremennyye obrazovatel'nyye tekhnologii* [Modern educational technologies]. Moscow, 1998. 256 p. [in Russian].

9. Surmin Y. P. Maysternya vchenoho: pidruchnyk dlya naukovtsiv [Scientist Workshop: A Textbook for Scientists]. Kyiv, 2006. 302 p. [in Ukrainian].
10. Torchevskyy R. V. Pedahohichni umovy rozvytku upravlins'koyi kul'tury maybutnikh mahistriv viys'kovoho upravlinnya v systemi pislyadyplomnoyi osvity : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 [Pedagogical conditions for the development of management culture of future military management masters in the system of postgraduate education : Dissertation of the candidate of pedagogical sciences : 13.00.04]. Kyiv, 2012. 301 p. [in Ukrainian].
11. Yahupov V. V., Kostiv S. F. Diahnostuvannya rozvynenosti psykhhofizychnoyi vytryvalosti ofitseriv viys'kovoho upravlinnya na etapi operatyvno-taktychnoyi pidhotovky [Diagnosing the development of future military management professionals' psychophysical endurance at the stage of operational and tactical training]. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. Budapest, Issue: 207. No. VII(84). 2019. pp. 11–17 [in Ukrainian].
12. Yahupov V. V. Modelyrovanye professyonal'noy kompetentnosti vypusknikov professyonal'nykh uchebnykh zavedenyy [Modeling of professional competence of professional educational institutions graduates]. New Learning Technologies. 2013. Vol. 76. pp. 144–152 [in Ukrainian].
13. Yahupov V. V. Kompetentnisnyy pidkhid u profesiyniy pidhotovtsi fakhivtsiv u systemi profesiyno-tekhnichnoyi osvity [Competent approach in professional training of specialists in the system of vocational education]. Vocational and adult education. Kyiv, 2012. Vol. 4. pp. 124–134 [in Ukrainian].
14. Yahupov V. V. Ne imitatsiyni aktyvni metody navchannya [Non-imitative active teaching methods]. Pedagogy and psychology. Dnipropetrovsk, 2000. Iss. 5. pp. 78–85 [in Ukrainian].
15. Yahupov V. V. Sub'yektno-diyal'nisnyy pidkhid yak efektyvna metodolohichna osnova formuvannya hotovnosti viys'kovoho kerivnyka do upravlins'koyi diyal'nosti [Subjective-activity approach as an effective methodological basis of military leader's readiness formation for management activity]. Problems and prospects of national humanitarian-technical elite formation. Kharkiv, 2008. Vol. 17(21). pp. 101–111 [in Ukrainian].
16. Johnson E. B. Contextual Teaching and Learning [Kontekstual'ne vchennya ta navchannya]. Corwin Press, INC. A Sage Publications Company. Thousand Oaks, California. 2002. p. 196 [in English].